

Memotost 3

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY TA'LIM, FAN VA
INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI

QARSHI MUHANDISLIK-IQTISODIYOT INSTITUTI

“MEHNAT MUHOFAZASI BO‘YICHA DAVLAT SIYOSATI”

O‘QUV DASTURI

Blim sohasi:	1000000	Xizmatlar
	1010000	Xizmat ko'rsatish sohasi
Ta'lim sohasi:	1020000	Gigiena va ishlab chiqarishda mehnat muhofazasi
Yunalishlari:	61020200	Mehnat muhofazasi va texnika xavfsizligi (Sanoatda) sirtqi

Qarshi-2024

Fan/modul kodi MMBDS5906	O'quv yili 2024-2025	Semester 9	ECTS- Kreditlar 6
Fan/modul turi tanlov	Ta'lim tili O'zbek/rus	Haftadagi dars soatlari 6	
Fanning nomi	Auditoriya mashg'ulotlari (soat)	Mustaqil ta'lim (soat)	Jami yuklama (soat)
Mehnat muhofazasi bo'yicha davlat siyosati	26	154	180
<p>I. Fanning mazmuni</p> <p>1.1 Fan o'qitilishining maqsadi – talabarga mehnat jarayonining tashkil qilishining huquqiy ta'minoti ish beruvchi va xodim o'rtasidagi munosabatning tartibga solish, mehnat qonunchiligida ko'zda tutilgan boshqa normativ meyorlarini nazariy va amaliy jihatdan yondashilib amalga oshirishni o'rganishdan iborat.</p> <p>1.2 Fanning vazifasi- nazariy bilimlar, amaliy ko'nikmalar hamda qaratilgan.</p> <p>II. Asosiy nazariy qism (ma'ruza mashg'ulotlar)</p> <p>2.1. Fan tarkibiga quyidagi mavzular kiradi:</p> <p>1-Mavzu. "Mehnat muhofazasi bo'yicha davlat siyosati" fanga kirish. Fanni o'qitishning maqsadi, vazifalari. "Mehnat muhofazasi bo'yicha davlat siyosati" fanning mazmuni, maqsadi va vazifalari. Mehnatni muhofaza qilish fanning rivojlanish tarixi va boshqa fanlar bilan o'zaro bog'liqligi. O'zbekiston Respublikasida mehnatni muhofazasi qilishning hozirgi holati va istiqboli. Mehnat muhofazasining huquqiy-meyoriy asoslari. Mehnatni muhofaza qilish to'g'risidagi O'zbekiston Respublikasi qonunining mazmuni va mohiyati. Mehnat muhofazasiga oid munosabatlarning huquqiy jihatidan tartibga solinish. O'zbekiston Respublikasining Mehnat kodeksi va uning ahamiyati.</p> <p>2-Mavzu. Mehnatni muhofaza qilish sohasidagi davlat siyosati. Mehnatni muhofaza qilish sohasidagi davlat siyosatining asosiy yo'nalishlari. Mehnatni muhofaza qilishni davlatning iqtisodiy va ijtimoiy sohalaridagi siyosati bilan muvofiqlashtirishning huquqiy asoslari. Mehnat munosabatlari sohasidagi xalqaro hamkorlik. Mehnatni muhofaza qilish sohasidagi maxsus vakolatli davlat organlari. Mehnatni muhofaza qilish sohasidagi maxsus vakolatli davlat organlari vakolatlari. O'zbekiston Respublikasida Kambag'allikni qisqartirish va bandlik (Bandlik) vazirligi faoliyati. Mehnat inspeksiyasining asosiy vazifalari va funksiyalari.</p> <p>3-Mavzu. Xodimlar va ish beruvchining mehnatni muhofaza qilishga oid majburiyatlari. Ish beruvchining mehnatni muhofaza qilishga oid majburiyatlari. Korxonada bosh muhandisi mehnatni muhofaza qilishga oid majburiyatlari. Korxonada muhofazasi muhandisi mehnatni muhofaza qilishga oid majburiyatlari. 4-Mavzu. Mehnat muhofazasi tashkiliy asoslari.</p>			

<p>Korxonalarda mehnat muhofazasi bo'yicha ishlarni tashkil qilish. Mehnatni muhofaza qilish bo'yicha ishlarning tarkibi va mazmuni. Tashkilotlarda mehnatni muhofaza qilish xizmatini yaratish va faoliyatini tashkil etish.</p> <p>5-Mavzu. Mehnat shartnomasi tushunchasi, mazmuni va taraflari. Mehnat shartnomasi tushunchasi, mazmuni va shakli. Mehnat shartnomasi tuzilishining umumiy tartibi. Mehnat shartnomasini o'zgartirish tartibi. Mehnat intizomi tushunchasi, uni ta'minlash usullari va mehnat nizolari. Mehnat intizomi tushunchasi va uni ta'minlash usullari. Ichki mehnat tartibini huquqiy jihatdan tartibga solish. Xodimlar ishidagi yutuqlar uchun rag'batlantirish.</p> <p>2.2. Amaliy mashg'ulotlari bo'yicha kursatma va tavsiyalar. Ushbu o'quv fani bo'yicha amaliy mashg'uloti ko'zda tutilmagan.</p> <p>1. Mehnat jarayoni huquqiy sharoitini shakllantiruvchi omillar. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2018-yil 31-dekabrda 1066-sonli Qarorining tahlili. Mehnat shartnomasi tushunchasi, mazmuni va taraflari. Xodim tomonidan mehnat huquqlarini o'zi himoya qilishi 2. Xodimlarni kasbga tayyorlash, qayta tayyorlash va ularning malakasini oshirish Ishni ta'lim bilan birga olib boruvchi xodimlar uchun kafolatlar va kompensatsiyalar 3. Xodimning mehnat sharoitlari bilan bog'liq bo'lgan mehnatni huquqiy jihatdan tartibga solishning o'ziga xos xususiyatlari 4. Kafolatli to'lovlar va kompensatsiya to'lovlari Mehnat shartnomasini ish beruvchining tashabbus bilan bekor qilish asoslari va tartibi. 5. Ish vaqti rejimi. Ish vaqtidan tashqari ishlar. Dam olish vaqti.</p> <p>2.3. Semenar mashg'ulotlar bo'yicha ko'rsatma va tavsiyalar</p> <p>1. Mehnat to'g'risidagi qonunchilik va mehnat haqidagi boshqa huquqiy hujjatlar 2. Jamoa shartnomasi 3. Mehnat shartnomasi, Ish vaqti, Dam olish vaqti, Mehnatga haq to'lash</p> <p>2.4. Mustaqil talim va mustaqil ishlar</p> <p>Mazkur fanni o'qitish jarayonida ta'limning zamonaviy metodlari, pedagogik va axborot texnologiyalari qo'llanishi nazarda tutilgan. Ushbu o'quv fani bo'yicha talabalarni mustaqil ta'lim ma'ruzalar konspekt va tavsiya etilgan adabiyotlar hamda davriy jurnallar, internet materiallari bilan ishlashni, standart va malaka talablariga mos ravishda mustaqil bajarishni o'z ichiga oladi.</p> <p>Mustaqil ta'lim uchun tavsiya etiladigan mavzulari:</p> <p>1. Mehnat huquqini o'rganishni ahamiyati va o'rganishda boshqa fanlarning bog'liqligi. 2. Korxonalarni huquqiy jihatdan tashkil qilish. 3. "Mehnat muhofazasi" fanini o'rganishda muammolarni yechishda ilmiy-tadqiqot ishlarining ahamiyati. 4. Korxonada mehnat qoninchiligiga qo'yiladigan talablar. 5. Mehnat muhofazasi masalalarini hal qilishda sog'lom muhit yaratishda O'zbekiston Respublikasi konstitutsiyasini ahamiyati. 6. Korxonada mehnat xavfsizlikni ta'minlashda avtomatizatsiyani ahamiyati.</p>

<p>7. Mehnat muhofazasi bo'yicha O'zbekiston Respublikasi Mehnat kodeksining ahamiyati.</p> <p>8. Texnologik reglamentlarning tarkibi va ahamiyati haqida tushunsha.</p> <p>9. Ayollar va o'smirlar mehnatini himoyalash va ularga belgilangan imtiyozlar</p> <p>10. Mehnat muhofazasi xizmatini uyushtirishda korxonada rahbari, bosh muhandisni, xavfsizlik muhandisini huquq va vazifalari.</p> <p>11. Ishlab chiqarish korxonasi kasaba uyushmasi qo'mitasini huquq, vazifalari.</p> <p>12. Nomenklaturali tadbir-choralar, ularni amalga oshirish, moliyaviy ta'minot.</p> <p>13. Mehnat muhofazasi bo'yicha mavjud bo'lgan va qo'llanadigan norma, qoida, standart, yo'riqnomalar turlari.</p> <p>14. Davlat sanitariya nazorati inspektorining huquq va vazifalari.</p> <p>15. Davlat energetika nazorati inspektorining huquq va vazifalari.</p> <p>16. Ishlab chiqarishda amalga oshiriladigan tuzatish ishlariga bo'lgan talablar, nazorat.</p> <p>17. Mehnatni muhofaza qilishda psixologiyani ahamiyati.</p> <p>18. Korxonada muhitdagi xavfli zararli holat, omillar, ulardan ogohlantirish.</p> <p>19. Mehnat muhofazasi bo'yicha davlat nazorati tashkilotlarining vazifalari.</p> <p>20. Korxonalarni sanitariya jihatidan sinflanishi, sanitar himoya zona haqida tushuncha.</p> <p>21. Mehnatni muhofaza qilishda ergonomikani ahamiyati.</p> <p>22. Korxonada muhitdagi xavfli zararli holat, omillar, ulardan ogohlantirish va ularni e'tiborga olish talablari.</p> <p>23. Ta'lim muassasalarida o'quv-tarbiya jarayonida o'quvchilar va talabalar bilan yuz bergan baxtsiz hodisalarni tekshirish va hisobga olish uni rasmiylashtirish tartibi.</p> <p>24. Mehnat muhofazasi bo'yicha vakillik Nizomining mazmun va mohiyati.</p>	<p>III. Fan o'qitilishining natijalari (shakllanadigan kompetensiyalar)</p> <p>Fan bo'yicha talabalar bilim, ko'nikma va malakalariga quyidagi talablar qo'yiladi. <i>Talaba:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> -ishlab chiqarish faoliyatini tashkil qilishda mehnat huquqi va ularni o'rganish; -ishlab chiqarish jarayonlarida xavfsiz mehnat sharoitlarini yaratish; -zararlangan shikastlanish o'choqlaridagi fuqarolarni qutqarish va tiklov ishlarini o'tkazish; -yong'inga qarshi xavfsizlik choralarini ko'rish; -ishlab chiqarish sanitariyasi va mehnat gigiyenasi to'g'risida tasavvurga ega bo'lishi. - xavfsiz mehnat sharoitini ta'minlash sohasida qabul qilingan qonun hujjatlari va boshqa meyoriy-huquqiy hujjatlarining asosiy talablarini; - xavfli va zararli ishlab chiqarish omillarining yuzaga kelishining oldini olish usullarini; -ishlab chiqarishda mikroiklimning gigiyenik me'yorlarini tashkil etishni bilishi va ulardan foydalanish; - ishlab chiqarish tarmoqlarida xavfsiz ish sharoitini tashkil etishni; - korxonada faoliyati davomida sodir bo'lishi mumkin bo'lgan favqulodda vaziyatlar turlari, ularning kelib chiqish sabablari, oqibatlarini tahlil qilish uslublari;
<p>4</p> <ul style="list-style-type: none"> - korxonada faoliyati davomida sodir bo'lishi mumkin bo'lgan favqulodda vaziyatlarda insonlar va moddiy boyliklarni saqlash va qutqarish vositalarini ishlatish ko'nikmalariga ega bo'lishi kerak. <p>IV. Ta'lim texnologiyalari va metodlari:</p> <ul style="list-style-type: none"> -ma'ruzalar; -interfaol keys-stadilar; -seminarlar (mantiqiy fikrlash, tezkor savol-javoblar); -guruhlarda ishlash; -taqdimotlarni qilish; -individual loyihalalar; -jamoaa bo'lib ishlash va himoya qilish uchun loyihalalar. <p>VI. Kreditlarni olish uchun talablar:</p> <p>Fanga oid nazariy va uslubiy tushunchalarni to'la o'zlashtirish, tahlil natijalarini to'g'ri aks ettira olish, o'rganilayotgan jarayonlar haqida mustaqil mushohada yuritish va joriy, oraliq nazorat shakllarida berilgan vazifa va topshiriqlarni bajarish, yakuniy nazorat bo'yicha yozma ishini topshirish.</p>	<p>VII. Asosiy adabiyotlar</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. A. Mark, P. Friend James Fundamentals of Occupational Safety and Health. Berman Press. Germaniya, 2007 2. Yo'ldoshev O'R. Mehnat muxofazasi maxsus kursi./ Darslik -T.: "Tafakkur qanori", 2005. -336 b. 3. E.I.Ibragimov, S.Gazinazarova, O.R.Yuldashev. Mehnat muhofazasi maxsus kursi. Darslik. -T.: ITIMI - 2014. - 536 b 4. O.R.Yuldashev, Sh.G.Djabborova, O.T.Xasanova. Hayot faoliyati xavfsizligi. Darslik.-T.: "Toshkent-Iqtisodiyot", 2014.- 268 b. 5. Yormatov G'.Yo. va boshqalar. Hayot faoliyati xavfsizligi. -T.: "Aloqachi", 2009. - 348 b. 6. Tursunov Y., Usmonova M., Mehnat huquqi. Darslik - Toshkent, "Moliya", 2006, 227 b. 7. A'zamov A., va boshqalar. Mehnatni muhofaza qilish. O'quv qo'llanma, T: "Sano-standard", 2013., 232 b. 8. Narziyev Sh.M., Kurbonov Sh.X. Hayot faoliyati xavfsizligi. O'quv qo'llanma, T: "Yangi nashr", 2019-234 b. 9. G'ulomova G.M. Yong'in va yonish portlash xavfsizligi. O'quv qo'llanma, T: "Tafakkur tomchilar", 2021. - 240 b.
<p>5</p>	<p>6.1. Qo'shimcha adabiyotlar</p> <ol style="list-style-type: none"> 10. Mirziyoyev SH.M. Erkin va farovon, demokratik O'zbekiston davlatini birgalikda barpo etamiz. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining lavozimiga kirishish tantanali marosimiga bag'ishlangan Oliy Majlis palatalarining qo'shma majlisidagi nutqi. -T.: "O'zbekiston" NMIU, 2016. - 56 b. 11. Mirziyoyev SH.M. Qonun ustuvorligi va inson manfaatlarini ta'minlash - yurt taraqqiyoti va xalq farovonligining garovi. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi qabul qilinganining 24 yilligiga bag'ishlangan tantanali marosimdagi ma'ruza 2016 yil 7 dekabr. - T.: "O'zbekiston" NMIU, 2016. - 48 b. 12. Mirziyoyev SH.M. Buyuk kelajagimizni mard va olijanob xalqimiz bilan birga quramiz. - T.: "O'zbekiston" NMIU, 2017. - 488 b. 13. O'zbekiston Respublikasini yanada rivojlantirish bo'yicha Harakatlar

	<p>strategiyasi to'g'risida. - T.:2017 yil 7 fevral, PF-4947-sonli Farmoni.</p> <p>14. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi. -T.: "O'zbekiston", 2008.</p> <p>15. Yo'ldashev O' R., Usmonov, U., Qudratov O. Mehnatni muhofaza qilish. -T.: Mehnat, 2001</p> <p>16. "Mehnatni muhofaza qilish to'g'risida" gi qonun. O'zbekiston Respublikasi Oliy Majlisining Axborotnomasi. - T.: 2002., 1-son.</p> <p>17. Ishlab chiqarishdagi baxtsiz hodisalarni va xodimlar salomatligining boshqa xil zararlarnishini tekshirish va hisobga olish to'g'risidagi Nizom. Vazirlar Mahkamasining qarori №286, 06.06.1997, -T.: 1997.</p> <p>18. Ta'lim muassasalarida o'quv-tarbiya jarayonida o'quvchilar va talabalar bilan yuz bergan baxtsiz hodisalarni tekshirish va hisobga olish tartibi to'g'risida NIZOM.O'zbekiston Respublikasi qonun hujjatlari to'plami, -T.: 2011., 3-son, 29-modda.</p> <p>19. Mehnat sharoitlarini baholash va mehnat sharoitlari bo'yicha ish o'rinlarini attestatsiya qilish ushbi. Mehnat vazirligi va Sog'liqni saqlash vazirligi ishlab chiqqan, №247, 28.05.1996, -T.: 1996.</p> <p>20. Yormatov G'.Yo. va boshqalar. Hayot faoliyati xavfsizligi. -T.: "Aloqachi", 2009. - 348 b.</p> <p>21. Yormatov G'. YO. va boshqalar. Hayot faoliyati xavfsizligi. O'quv qo'llanma. -T.: 2005.</p>
	Axborot manbalari
	<p>www.gov.uz - O'zbekiston Respublikasi xukumat portali</p> <p>ww.lex.uz-O'zbekiston Respublikasi Qonun hujjatlari ma'lumotlari milliy bazasi.</p> <p>www.mintrud.uz - Mehnat va aholini ijtimoiy muhofaza qilish vazirligi sayti.</p> <p>www.bilim.uz - OUMTV sayti</p>
7	<p>Fan dasturi Qarshi muhandislik-iqtisodiyot instituti Kengashning 2024-yil dagi-sonli " " dagi-sonli bayonnomasi bilan tasdiqlangan.</p>
8	<p>Fan/modul uchun mas'ullar: N.Z.Mamatov -QMII "Mehnat muhofazasi va texnika xavfsizligi" kafedrası dotsenti</p>
9	<p>Taqrizchilar: O.D.Raximov-"Mehnat muhofazasi va texnika xavfsizligi" kafedrası mudiri, professor. J.Sh.Suyunov - SamDaQU, "Mehnatni muhofaza qilish va inson salomatligi" kafedrası mudiri.</p>